

MARTIN LUTHER KING JR.

Erő a szeretethez

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:
Strength to Love Copyright © 1963 by Martin Luther King, Jr.
Foreword Copyright © Coretta Scott King
All rights reserved
Published by agreement with Beacon Press
The King Legacy In Association with Intellectual Properties Management, Inc.

A fordítás és a kiadás a kiadó engedélyével történt
Fordítás és magyar változat © Casparus Kiadó Kft., 2015
Minden jog fenntartva
Hungarian translation and edition © Casparus Kiadó Kft., 2015
All rights reserved

Casparus Kiadó Kft.
casparus.hu
facebook.com/casparus.hu

A könyv – a kiadó írásos engedélye nélkül – sem egészében, sem részleteiben nem sokszorosítható vagy közölhető, semmilyen formában és értelemben, elektronikus vagy mechanikus módon, beleértve a nyilvános előadást vagy tanfolyamot, a hangoskönyvet, bármilyen internetes közlést, a fénymásolást, a rögzítést vagy az információörögzítés bármilyen formáját.

Első kiadás

Felelős kiadó: *a Casparus Kiadó Kft. ügyvezetője*
Fordította: Bozai Ágota
Szerkesztette: Balázs Árpád
Műszaki szerkesztő: Korcsmáros Gábor
Borító: Nagy Gábor
Tördelés: Tóth Klára
Nyelvi lektor: Juhász Zsanett, Dankovics Atilla
Kiadónk köszönettel tartozik Bratina Steve és Szokoly Andrea segítségéért.

Nyomta: Gyomai Kner Nyomda Zrt.
ISBN 978-963-89924-7-5

MARTIN LUTHER KING JR.

Erő a szeretethez

Casparus Kiadó

ANYÁMNAK ÉS APÁMNAK

A keresztény hit iránti mély elkötelezettségük és a hit időtlen alapelvei felé tanúsított megingathatatlan tiszteletük ihlető példa volt számomra az Erő a szeretethez című könyvem megírásához.

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	9
Bevezetés.	15
I. Éles elme, lágy szív.	17
II. Egy megtért nonkonformista	27
III. A jó felebarát.	37
IV. Cselekvő szeretet	49
V. Szeresd ellenségeidet!	61
VI. Éjféli kopogtatás	73
VII. A bolond.	85
VIII. A rossz halála a tenger partján	95
IX. Összetört álmok	107
X. Hogyan tekintsen egy keresztény a kommunizmusra?	119

XI. Istennek pedig van hatalma.	131
XII. A félelem ellenszere.	141
XIII. Válasz egy nyugtalanító kérdésre	155
XIV. Pál apostol levele az amerikai keresztényekhez. . .	167
XV. Zarándoklat az erőszakmentességhez	177
Források	187

ELŐSZÓ

Ha van Martin Luther King Jr. könyvei között olyan, amelyről az emberek következetesen azt mondják nekem, hogy megváltoztatta az életüket, akkor ez az *Erő a szeretet*hez. Azt hiszem, azért, mert ez a könyv írja le legjobban Martin Luther King Jr. erőszakmentes filozófiáját; a hitet egy szerető isteni jelenlétben, ami minden életet összeköt. Ez a hit volt az erő és a vezérlő elv férjem minden törekvése mögött, amellyel fel akarta számolni a társadalomban működő gonoszt. Erre utalt *A bolond* című prédikációjában, amikor „a valóság kölcsönösen összekapcsolt rendszeréről” beszélt.

„Minden ember a kölcsönösség elkerülhetetlen hálózatában él, saját egyedülálló sorsába zárva. Ha valami bárkit közvetlenül érint, az közvetve mindenkire hatással van. Én nem lehetek az, akinek lennem kéne, amíg te nem vagy az, akinek lenned kéne, és te sem lehetsz az, akinek lenned kéne, amíg én nem vagyok az, akinek lennem kéne. Ez a valóság kölcsönösen összekapcsolt rendszere.”

Martin Luther King Jr. minden létező egymásra utaltságába vetett teológiai hite elkerülhetetlenül olyan társadalmi változásokat előidéző módszerekhez vezetett, amelyek a változások szószólóinak emberi méltóságát éppúgy tiszteletben tartották, mint az ellenfeleikét.

Gyakran mondta: „Krisztus adta nekünk a célokat, Mahátma Gandhi a taktikát.”

Az Alabama állambeli Montgomeryben, a Dexter Avenue-i baptista gyülekezet lelkipásztoraként egyesítette először a teológiát a társadalmi változások iránti igénnyel. Amikor 1955-ben

elkezdődött a legendássá vált 381 napos, erőszakmentes buszbojkott, Martint választották a szervezőbizottság, a Montgomery Improvement Association vezetőjének. Martin víziója azonban felülemelkedett időn és téren. Nemcsak a bojkott közvetlen célját – a fehérek és a színes bőrűek erőszakos elkülönítésének megszüntetését a városi buszokon – fogalmazta meg, hanem, ami ennél is fontosabb, megmutatta az e mögött álló végső célt, a teljes népeség gyógyítását és megújítását.

„A konfliktus lényege valójában nem a buszokról szól. Mégis hisszük, hogy ha a módszer, amit a buszokon való egyenlőség megteremtésére használunk, képes eltörölni az igazságtalanságot saját magunkban, akkor egyben támadást intézünk az igazságtalanság alapja ellen is, ami az ellenségeskedés ember és ember között. Ez csak akkor lehetséges, ha a fehér közösséget előítéletei felülvizsgálatára hívjuk, mégpedig azzal, hogy mi is készen állunk saját előítéleteink felülvizsgálására.”

Az együttműködés megtagadása és az erőszakmentes ellenállás felkavarta és felébresztette az ellenfelekben a morális igazságérzetet és emberséget, ami Martin hite szerint mindannyiunkban ott van. Az eszközöknek tehát összhangban kellett lenniük a célokkal. Martin felfogása szerint a cél magasabb rendű minden részleténél, fontosabb minden apró, egyedülálló ügynél. Hitte: „A cél a megváltás és az engesztelődés. Erőszakmentességgel Szeretetközösséget lehet alkotni, míg az erőszak következménye tragikus keserűség.”

A gonosz legnehezebben kezelhető megnyilvánulásai – a szegénység, a rasszizmus és a háború mint a gonosz hármassága, amiről Martin oly ékesszólóan beszélt a Nobel-díj átvételekor tartott beszédében – csak erőszakmentes eszközökkel szüntethetők meg. A gonosznak a gazdaságba, politikába és társadalomba legmélyebben gyökeret vert megnyilvánulásainak felszámolása

a szeretet morális parancsolatának kútforrásából fakad. A Clergy and Laity Concerned nevű háborúellenes, később civil aktivista csoporthoz intézett 1967-es beszédében azt mondta:

„Amikor szeretetről beszélek, nem valami szentimentális és gyenge érzelmi megnyilvánulásra utalok. Arról az erőről beszélek, amelyet minden nagy vallás az élet legfőbb egyesítő alapelveként tekint. A szeretet afféle kulcs, amely a végső valóságba vezető ajtót nyitja. A végső valóságról szóló hindu-muszlim-keresztény-zsidó-buddhista hitet gyönyörűen összegzi első levelében Szent János: »Szeretteim, szeressük egymást, mert Isten a szeretet, és aki szeret, az Istentől születik, és ismeri az Istent.«”¹

Ha a szeretet az örök érvényű vallási alapelv, ahogy azt Martin Luther King Jr. hitte, akkor annak külső, világi megfelelője az erőszakmentesség. Így írt:

„Az erőszakmentesség központjában a szeretet alapelve áll. Az erőszakmentes ellenálló tartja magát ahhoz, hogy az emberi méltóságért folyó harc során a világ elnyomott népeinek nem szabad engedniük az elkeseredés és a gyűlölködés kísértésének. A bosszú semmire nem képes, csak arra, hogy a gyűlölet jelenlétét erősítse a mindenségben. Életútján járva legyen annyira értelmes és morális az ember, hogy a gyűlölködés láncolatát megszakítsa. Ez csak akkor lehetséges, ha a szeretet etikáját életünk középpontjába helyezzük.”

Martin Luther King Jr. nemcsak az örökkévaló és az időleges, hanem a spirituális és intellektuális egységbe foglалására is törekedett. *Cselekvő szeretet* című prédikációjában azt mondta: *„Egy napon majd megtanuljuk, hogy a szívnek sosem lehet teljesen igaza, ha a fej teljesen téved. Csak a fej és a szív – az intelligencia és a jóság – egyesítése által képes az ember kiteljesíteni valódi mivoltát.”*

Martin hitte, hogy ehhez a kiteljesedéshez nemcsak az örökkévaló és az időleges, nemcsak a spirituális és az intellektuális egysége szükséges, hanem legfőképpen a látnoki és a gyakorlati összeolvasztása.

Ha Martin Luther King Jr. a szeretet apostola volt, legalább ugyanilyen mértékben volt a cselekvés apostola is. A társadalmi változások legfőbb ösztönző erejének „a jelen pillanat heves sürgetését” tartotta. Barátai és a polgárjogi mozgalmakban részt vevő munkatársai manapság is tréfálkoznak azon, hogy milyen türelmetlennek tűnt Martin, amikor elhúzódó, egész éjszaka tartó tanácskozásokot folytattak, amelyek a cselekvést magát kátyúba juttatták. „Analízis okozta paralizis” – ugratta őket ilyenkor, szíve mélyén azonban nagyon is komoly volt. A *The Trumpet of Conscience (A lelkiismeret harsonája)* című művében azt írta:

„Egy olyan világban, amelyben azzal kell szembenézni, hogy Isten gyermekeinek rongyos és éhes tömegei fellázadnak, egy olyan világban, amelyet szétszakít a Kelet és a Nyugat, a fehérek és a feketék, az individualisták és a kollektivisták közötti feszültség, egy olyan világban, amelyben a kulturális és a spirituális erőnk ennyire elmarad a technológiai képességeink mögött, egy olyan világban, ahol mindennap egymás kölcsönös nukleáris megsemmisítésének fenyegetettségében élünk, ebben a világban az erőszakmentesség már nem intellektuális elmélkedés kérdése, hanem cselekvésre szólító szükségyszerűség.”

És ezzel visszatértünk a kiindulópontához. A világban működő gonosznak – a minden gettó-utcán, minden vidéki viskó környékén látható oly nyilvánvaló, súlyos problémáknak – csak mélyreható belső küzdelem által tudunk határt szabni. *Mélyen magunkba merülve, önmagunkon túl, a szeretet transzcendens, morális etikáját megérintve felülkerekedünk majd ezeken a gonosz erőkön.* Szeretet, igazság és bátorság, hogy megtegyük azt, ami helyes – ezek vezes-

senek minket életutunkon. Martin Luther King Jr. megmutatta nekünk az utat; megmutatta nekünk az Álmot... és mi teljes szívünkkel engedelmeskedtünk. Martin optimista volt. Én is az vagyok. Mélyen hiszem, hogy egy napon a bennünk lévő erő, amely által képesek vagyunk szeretni, megvalósítja az ő álmát és Szeretetközösséget alkot a Földön.

CORETTA SCOTT KING,
1981. január

BEVEZETŐ

A bizonytalanság e viharos napjaiban, a háborúk, valamint gazdasági és faji igazságtalanságok révén megnyilatkozó gonosz az emberiség pusztá túlélését fenyegeti. A válság rendkívül súlyos. Ebbe a kötetbe olyan beszédeket gyűjtöttem össze, amelyek ezt a krízist és hátterét mutatják be. Azért éppen ezeket választottam ki, mert valamilyen módon mindegyik az e válságból eredő személyes és közösségi problémákat érinti. Ezekben a prédikációkban annak módját keresem, hogy miként képes a kereszténység üzenete a társadalomban működő, napjainkat elhomályosító gonoszra hatást gyakorolni. A gonosz egyéni felismerésére és fegyelmezett kiállásra van szükség. Minden itt olvasható prédikációt korábbi egyházközösségem, az Alabama állambeli Montgomery város Dexter Avenue-i baptista gyülekezetem, valamint jelenlegi gyülekezetem, a Georgia állambeli Atlanta város Ebenezer Baptista Templom hívei számára írtam. Közülük többet később országszerte más gyülekezetekben is felolvastak.

Mindegyik prédikáció az alabamai Montgomeryben folytatott buszbojkott idején vagy az után íródott; számos példát hoztam fel ebből a mozgalomból, amelyek közül néhányat *Stride Toward Freedom* című könyvemben is felhasználtam. Közülük hármat – a *Cselekvő szeretet*, a *Szeresd ellenségeidet* és az *Összetört álmok* című prédikációt – georgiai börtönökben írtam. A *Zarándoklat az erőszakmentességhez* átdolgozott és kiegészített szöveg, amely korábban a *The Christian Century* magazinban és a *Stride Toward Freedom*² című könyvemben jelent meg. Ez nem életrajzi elhangzott prédikáció, mégis – a kiadó kifejezett kérésére – a kötetbe szerkesztettem, a beszédek után, utolsóként.

Meglehetősen vonakodtam attól, hogy prédikációim nyomtatásban jelenjenek meg. Fenntartásaim abból a tényből eredtek, hogy a szentbeszéd nem olvasni való esszé, hanem előadás, amit hallgatni kell, hívás, ami megragadja a gyülekezetet. A prédikációk ezért inkább a hallgató fülnek, mintsem az olvasó szemnek szólnak. Bár igyekeztem átírni őket a szem számára, meg vagyok győződve arról, hogy ez sosem lehet teljességgel sikeres. Így hát – bár a kötet most nyomdába kerül –, fenntartásaim nem szűntek meg teljesen. Mégis, egykori és jelenlegi gyülekezetem, a Southern Christian Leadership Conference tagjai és sok-sok barátom hatására – akik az egyes prédikációk szövegét kérték tőlem –, abban a reményben ajánlom az Olvasónak ezeket a beszédeket, hogy az üzenet a nyomtatott szavak befogadójánál is életre kel.

Örömmel fejezem ki mély hálámat sok segítőm felé. Köszönettel tartozom jó barátomnak és asszisztensemnek, Wyatt Tee Walkernek, aki maga is kiváló szónok; elolvasta a kéziratot és értékes javaslatokat tett vele kapcsolatban. Hasonlóképpen köszönöm tanáromnak és barátomnak, Samuel W. Williamsnek segítőkés és ihlető javaslatait. Charles L. Wallis értő és értékes szerkesztői segítséget adott a kézirat végső formájának. Nagyon köszönöm gyors és pontos titkárnőm, Miss Dora E. McDonald munkáját, aki állhatatosan bátorított és kézírásomból gépirásos átíratot készített. Hálám azonban legfőképpen lelkes hitvesemet, Corettát illeti, aki elolvasta a teljes kéziratot, és kiváló javaslatokat és inspirációt adott. Szeretete és türelme képessé tette a megértésre, amikor a könyv szerkesztésének ideje alatt sokkal kevesebbet voltam vele és a gyermekeinkkel.

MARTIN LUTHER KING JR.

ELSŐ FEJEZET

ÉLES ELME, LÁGY SZÍV

*„...legyetek azért okosak, mint a kígyók,
és szelídek, mint a galambok!”*
Máté evangéliuma 10:16.

Egy francia filozófus szerint „Nincs olyan erős ember, aki ne hordozna jellemében erőteljes ellentéteket.”³ Az erős emberben éles ellentétek élnek. Nem szokványos, hogy az ember elérje az ellentéteknek ezt az egyensúlyát. Az idealisták általában nem realisták, a realisták pedig általában nem idealisták. A harcos jellemeket többnyire nem mondanánk passzívoknak, és a passzív emberekre sem jellemző a harciasság. Szerény emberek ritkán állnak ki magukért, azok pedig, akik képesek az önérvényesítésre, ritkán szerények. Pedig az élet – legjobb formájában – az ellentétek teremtő szintézisének gyümölcsöző harmóniája. A filozófus Hegel azt mondta, hogy az igazság nem a tézisben, nem az anti-tézisben, hanem a kettőt összebékítő szintézisben van.

Jézus felismerte az ellentétek egyesítésének szükségességét. Tudta, hogy tanítványai bonyolult és ellenséges világgal találják majd szemben magukat, amelyben a politikai hivatal tisztségviselőinek vonakodása mellett a régi rend védelmezőinek hajthatatlanságával is szembe kell szállniuk. Tudta, hogy hideg és arrogáns emberekkel találkoznak majd, akiknek szívét megkeményítette a hagyományokhoz való görcsös ragaszkodás hosszú tele. Ezért így szólt hozzájuk: *„Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé.”* És útmutatót adott, hogyan cselekedjenek:

„...*legyetek azért okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok!*” Elég nehéz elképzelni, hogy egy ember egyaránt hordozza magában a kígyó és a galamb jellemvonásait, Jézus mégis ezt várja el. A kígyó szívósságát a galamb szelídségével kell egyesítenünk; éles elmére és lágy szívre van szükségünk.

I.

Először is vizsgáljuk meg, miért van szükség józan észre, amelyet pengeéles gondolkodás, valóságnak megfelelő helyzetértékelés és a határozott döntéshozatal képessége jellemez. Az éles elme gyorsan, mélyrehatóan gondolkodik, átlát a legendák és mítoszok homályán, és képes megkülönböztetni az igazat a hamistól. Az éles elméjű ember körültekintő és józan ítélőképességű. Erős, mértékletes, céltudatos és elkötelezett.

Ki vonná kétségbe, hogy az embernek nagy szüksége van erre az éleselméjűségre? Ám ritka az olyan ember, aki tudatosan és módszeresen gondolkodik. Szinte egyetemes igény mutatkozik könnyű válaszokra és félmegoldásokra. Egyes embereknek semmi nem fáj jobban, mint az, ha gondolkodniuk kell.

A renyhe gondolkodásra való általános tendencia mutatkozik meg az ember hihetetlen mértékű hiszékenységében. Vegyük például azt, hogy miként viszonyulunk a reklámokhoz. Könnyen rávesznek minket, hogy megvásároljunk bizonyos termékeket, mert egy tévé- vagy rádióhirdetés azt állította róla, hogy minden más hasonló terméknél jobb. A reklámozók régen megtanulták, hogy az emberek többsége hajlik a renyhe gondolkodásra, és ezt ügyes, hatékony szlogenekkel használják ki.

Ez az indokolatlan hiszékenység ismerhető fel abban is, hogy számos olvasó végső igazságnak hisz minden nyomtatott szót. Kevesen ismerik fel, hogy hiteles információsatornáinkból – a sajtóból, a szónoki emelvényről és sok esetben a szószékről – sem kapunk objektív és elfogulatlan igazságot. Kevés az olyan éles elméjű ember, aki képes kritikusan értékelni az információt és

megkülönböztetni az igazságot a hamistól, a tényt a kitalációtól. Elménket folyamatosan féligazságok, előítéletek és hamis állítások seregei szállják meg. Az emberiségnek többek között arra van nagy szüksége, hogy a hamis propaganda ingoványából felemelkedjék. A renyhe gondolkodású emberek hajlamosak mindenféle babonát elfogadni. Elméjükbe folyamatosan irracionális félelmek törnek be; ilyen például a péntek tizenharmadikától való félelem, vagy a rettegés, ha fekete macska megy át előttük az úton. Egyszer New York Cityben egy elegáns szálloda liftjében felfelé menet észrevettem, hogy nincs tizenharmadik emelet. A tizenkettedik után a tizennegyedik szint következett. Megkérdeztem a liftkezelőt, miért hagyták ki ezt a számot, mire azt felelte: „Ez szinte minden nagy szállodában így van. Mert sokan viszolyognak attól, hogy a tizenharmadik emeleten lakjanak.” Aztán hozzátette: „Ebben a félelemben az igazi ostobaság az, hogy valójában a tizennegyedik szint így a tizenharmadik.” Az ilyen félelmektől a hanyag elme nappal elgyötört, éjjel pedig rémálmok kísértik.

A renyhe elméjű ember mindig fél a változástól. Biztonságosnak érzi a status quo-t és csaknem morbid rettegéssel viszonyul az újhoz. Számára a legnagyobb fájdalmat az új gondolatok jelentik. Egy Délen lakó idős ember, a faji elkülönítés híve, állítólag azt mondta: „Belátom, hogy a fehérek és a színes bőrűek elkülönítése elkerülhetetlenül meg fog szűnni. De imádkozom Istenhez, hogy ez csak a halálom után következzen be.” A renyhe elméjű ember mindig meg akarja állítani a pillanatot, és a változatlanság szoros jármába fogná az életet.

A renyhe gondolkodás a vallást is áthatja. Ezért van az, hogy a vallás időnként dogmatikus szenvedéllyel utasított el új igazságokat. Ediktumokat és bullákat adtak ki, létrehozták az inkvizíciót, a másként gondolkodókat kiátkozták; ezzel próbálta az egyház útját állni az igazságnak és áthatolhatatlan kőfalat épített az igazságkeresők elé. A Biblia történelmi-filológiai kritikáját a renyhe elméjűek szentségtörésnek tekintik, az ésszerű gondolkodást pedig gyakran romlottságnak. A renyhe elméjű személyek

másképpen értelmezik Jézus boldogmondásait. Az ő olvasatukban „Boldogok a tudatlanok, mert ők meglátják az Istent.”

Ez az eredője annak a széles körben elterjedt hitnek is, hogy konfliktus áll fenn a tudomány és a vallás között. Pedig ez nem igaz. A renyhe elméjű vallásos emberek és a megkövült elméjű tudósok között lehet ellentét, ám a tudomány és a vallás között nem. Igaz, a kettő világa különböző, és a módszereik sem hasonlóak. A tudomány kutat; a vallás értelmez. A tudomány tudást ad az embernek, a tudás pedig hatalom; a vallás bölcsességet ad, a bölcsesség pedig önuralom. A tudomány főként tényekkel dolgozik; a vallás viszont értékekkel. A kettő nem riválisa egymásnak. Kiegészítik egymást. A tudomány megóvja a vallást, hogy az irracionális megnyomorító völgyébe, a bénító maradiságba süllyedjen. A vallás pedig megóvja a tudományt attól, hogy az elavult materializmus és az erkölcsi nihilizmus mocsarába zuhanjon.

Nem kell messzire tekintenünk ahhoz, hogy felismerjük a renyhe elméjűség veszélyeit. A diktátorok a renyhe elméjűségből tőkét kovácsolva olyan barbár, erőszakos tettekre vezették az embereket, amelyek civilizált társadalomban elképzelhetetlenek. Adolf Hitler felismerve, hogy hívei között mennyire elterjedt a gondolkodás restsége, azt mondta: „A tömegre az érzellemmel hatok, az észérveket a keveseknek tartogatom.” A *Mein Kampf*-ban kijelentette:

„Folyamatosan ismételt fondorlatos hazugságokkal el lehet hitetni az emberekkel, hogy a mennyország pokol, és a pokol mennyország... minél nagyobb a hazugság, annál könnyebb azt az emberekkel elhitetni.”

A renyhe elméjűség a faji előítéletek egyik alapvető oka. Az éles elméjű ember mindig megvizsgálja a tényeket, mielőtt következtetésre, elhatározásra jutna; röviden: ő utólag ítél. A renyhe elméjű ember azonban már az előtt következtetésre, elhatározásra jut, mielőtt megvizsgálná az első tényt; röviden: előítéletek alapján ítélkezik és ítéltetik. A faji előítéletek megalapozatlan félelmeken,

gyanakváson és félreértéseken alapulnak. Vannak, akik eléggé renyhe elméjük ahhoz, hogy higgyék a fehér faj felsőbbrendűségét és a néger faj alsóbbrendűségét, annak ellenére, hogy antropológusok tudományos kutatásai bizonyítják e nézet téves voltát. Vannak renyhe elméjű személyek, akik úgy érvelnek a faji elkülönítés mellett, hogy a négerék nem ütik meg a tudományos, egészségügyi és morális mértéket. Nem elég éles elméjük ahhoz, hogy felismerjék: az elmaradás éppen a szegregáció és a diszkrimináció eredménye. Nem ismerik fel, hogy logikailag téves és szociológiailag tarthatatlan éppen a szegregáció tragikus hatásait érvként felhozni a faji elkülönítés fenntartása mellett. A déli államokban számos politikus felismerte, hogy ez a betegség egész választókerületükben elterjedt. Csalárd buzgósággal tesznek gyújtó hatású kijelentéseket, torzításokat és féligazságokat terjesztenek, amelyek abnormalis félelmeket és morbid ellenszenvet ébresztenek tanulatlan és gazdaságilag, társadalmilag hátrányos helyzetben levő fehér választóik tudatában, akik ettől annyira összezavarodnak, hogy olyan gonosz és erőszakos tettekre vetemednek, amelyeket normális ember nem követ el.

Kevés reményünk van addig, amíg nem leszünk annyira éles elméjük, hogy kitörjünk az előítéletek, a féligazságok és a leplezetlen tudatlanság béklyóiból. A világ jelenlegi helyzete nem engedi meg nekünk a renyhe elméjűség luxusát. Az a nemzet vagy kultúra, amely továbbra is renyhe elméjű embereket nevel ki, részletfizetési konstrukcióban vásárolja meg saját spirituális halálát.

II.

Nem elégedhetünk meg azonban azzal, hogy éles elméjű embereket neveljünk. Az evangélium lágy szívet is kíván. Az éles elme lágy szív nélkül hideg és közönyös, az ember életét állandó télben hagyja, megfosztja a tavasz melegétől és a nyár gyengéd hevétől. Mi lehet annál tragikusabb, ha olyan embert látunk, aki az éles elméjűség fegyvelmezett magasságaiba emelkedett, ugyanakkor azonban a keményszívűség szenttelen mélységébe süllyedt.

A keményszívű ember soha nem szeret igazán. Gondolkodásának alapja a teljes haszonelvűség, amely másokat a szerint értékeli, hogy az ő számára mennyire hasznosak. Az ilyen ember soha nem tapasztalja meg a barátság szépségét, mert túlságosan hideg ahhoz, hogy szeretettel, jóindulattal viseltessen a másik iránt és túl önközpontú ahhoz, hogy osztozzon mások örömeiben vagy bánatában. Az ilyen ember elkülönült sziget; nem vezeti őt a szeretet áramlata az emberség kontinenséhez.

A keményszívű emberben nincs meg a valódi könyörület képessége. Embertársainak fájdalma és szenvedése iránt érzéketlen. Nap mint nap elmegy szerencsétlen emberek mellett, de sosem veszi észre őket igazán. Pénzt ad általa értelmesnek tartott jótékonyági célokra, de a lelkét nem adja hozzá.

A keményszívű ember soha nem tekinti embernek az embert; inkább pusztá tárgyaknak vagy egy örökké forgó kerék személytelen küllőinek. Az ipar nagy gépezetében dolgozó kéznek tekinti az embert. A nagyvárosi élet hatalmas gépezetében végeláthatatlan számsor egy számjegyének tekinti az embert. A hadsereg halálos gépezetében hadászati egység egyik tételének tekinti az embert. Személyteleníti az életet.

Jézus gyakran utalt a keményszívűség jellemzőire. A gazdag bolondot nem azért ítélték el, mert éles eszű volt, hanem azért, mert hiányzott belőle a lágy szívűség. Számára az élet olyan tükör volt, amelyben csak önmagát látta, nem pedig ablak, amelyen át más lelkeket is láthatott volna. A gonosz gazdag ember nem azért került a pokolra, mert gazdag volt, hanem mert nem volt elég lágy szívű ahhoz, hogy észrevegye a szegény Lázárt, és megpróbálja áthidalni a közte és felebarátja közötti távolságot.

Jézus arra emlékeztet minket, hogy az üdvös élet a kígyó okosságának és a galamb szelídségének elegye. Kígyó tulajdonságokkal, galamb tulajdonságok nélkül az ember közönyös, gonosz, önző. Galamb tulajdonságokkal, kígyó tulajdonságok nélkül az ember érzélgős, vérszegény, céltalan. Ezeket az ellentéteket egyesítenünk kell.

Nekünk, négereknek egyesítenünk kell magunkban az éles elméjűséget a lágyszívűséggel, ha építő módon akarunk tovább haladni a szabadság és az igazság céljai felé. A lágyszívűek közöttünk úgy vélik, hogy az elnyomáshoz csak egyféleképpen lehet viszonyulni: úgy, ha alkalmazkodunk hozzá. Ők ezért belenyugszanak, hogy ez a helyzet és ezzel elfogadják a szegregációt. Inkább elnyomás alatt élnek. Amikor Mózes kivezette Izráel gyermekeit az egyiptomi rabszolgaságból az Ígéret földjének szabadságába, rá kellett jönnie, hogy a rabszolgák nem mindig fogadják örömmel felszabadítóikat. Inkább elviselnék a balsors minden nyűgét s nyilait – ahogy Shakespeare rámutatott – mintsem elmenekülnének, olyanokhoz, akiket nem ismernek. Inkább az „egyiptomi húsofazekak” mellett maradnának, mint elviseljék az egyenjósítás megpróbáltatásait. De nem ez a kiút. A renyhe elméjük hallgatólagos beleegyezése gyávaság. Barátaim, ha hajlandóak vagyunk gyermekeink jövőjét saját biztonságunkért és kényelmünkért cserébe elkótyavetyélni, akkor sosem nyerhetjük el a déli államokban vagy máshol élő fehér emberek megbecsülését. Mind ezen felül tudnunk kell, hogy ha passzívan elfogadunk egy igazságtalan rendszert, az azt jelenti, hogy együttműködünk vele, így bűnrészeséivé válunk a gonoszságában.

És vannak közöttünk keményszívű és megkeseredett egyének, akik az ellenfél ellen fizikai erőszakkal és emésztő gyűlölettel harcolnának. Az erőszak csak időleges győzelmeket hozhat; az erőszak, mivel sokkal több társadalmi problémát okoz, mint amennyit megold, soha nem eredményezhet tartós békét. Meggyőződésem, hogy ha a szabadságért folytatott harcunkban engedünk az erőszak-alkalmazás kísértésének, a még meg sem született nemzedékekre a keserűség hosszú, sötét éjszakáját hagyjuk, legfőbb örökségük soha véget nem érő káosz lesz. Az idő folyosóin visszhangzik az intelem minden heves fejű Péternek: „Tedd hüvelyébe a kardodat!”⁴ A történelem telis tele van olyan nemzetek romjaival, akik nem követték Krisztus parancsát.